

AAN VREDE MOET JE BOUWEN

Vreselijke beelden van oorlogen als in Oekraïne, Gaza en Congo drukken ons met de neus op de feiten: vrede is kwetsbaar. Vrede moet actief en voortdurend onderhouden worden.

Wie oorlog wil voorkomen en de vrede wil handhaven, moet de oorzaken van oorlog begrijpen en aanpakken. Vredesorganisaties Kerk en Vrede en Stop Wapenhandel zien dat meer bewapenen en oorlogsvoorbereiding een grote bedreiging vormen voor de vrede in de wereld. De eenzijdige fixatie op wapens en militair geweld als reactie op conflicten brengt niet meer veiligheid. Wij geloven ook niet in de simpele verdeling in 'goeden' en 'slechten' die momenteel in het politieke debat gehanteerd wordt. Die toont blindheid voor de fouten die we zelf maken op het gebied van oorlog en vrede. Dat anderen veel kwaad aanrichten, pleit ons niet automatisch vrij. Zo'n eenzijdige en kortzichtige benadering van conflicten is bijna een recept voor oorlog.

In deze folder kijken we naar het veiligheidsbeleid van Nederland, de EU en de NAVO.

Wij hopen daarmee bij te dragen aan een meningsvorming én een politieke besluitvorming die verder kijken dan primaire reacties van wraak, straf, vergelding en het eigen gelijk. We vragen aandacht voor wat werkelijk bijdraagt aan een duurzame vrede.

Wij willen investeren in het voorkomen en oplossen van potentiële brandhaarden. Wij willen een buitenlands beleid dat gericht is op vrede en rechtvaardigheid. Niet op macht en economisch belang.

KIJKEN MET EEN EERLIJKE BLIK

Elke oorlog is vreselijk. Dat weten we van de Tweede Wereldoorlog. Dat erkennen we met moeite – na 70 jaar! – als het gaat om onze eigen koloniale oorlog in Indonesië. En met nog meer moeite als het gaat over recent gevoerde oorlogen. De westerse oorlogen in Irak en Afghanistan hebben tot meer dan een miljoen doden geleid, waaronder vele burgers, en eindeloos veel gewonde en getraumatiseerde mensen. Tot miljoenen vluchtelingen en een kapotte infrastructuur. En tot vooroordelen en discriminatie van moslims. Deze oorlogen hebben de Taliban niet verdreven en zelfs geleid tot het ontstaan van nog extremere IS-groepen wereldwijd. Ze hebben bovendien de internationale rechtsorde ondermijnd. Internationaal is er vijandschap gecreëerd, met gevolgen die nog generaties lang zullen doorwerken.

Een eerlijke blik op het verleden leert ons dat we de wereld niet simpel in 'goeden' en 'slechten' kunnen verdelen. In elke oorlog tieren propaganda en leugens welig. De Belgische historica Anne Morelli formuleerde tien principes van oorlogs-propaganda, die we steeds opnieuw tegenkomen, aan beide kanten van de strijd:

- ❶ Wij willen de oorlog niet, de vijand wil oorlog
- ❷ Alleen de vijand is schuldig aan deze oorlog
- ❸ De leider van de vijand is de duivel in persoon
- ❹ Wij staan voor een nobele zaak
- ❺ De vijand begaat bewust wreedheden, wij niet. Als wij iets vreselijks doen is dat per ongeluk
- ❻ De vijand gebruikt verboden wapens, wij niet
- ❼ Wij lijden weinig verliezen, de vijand lijdt enorme verliezen
- ❽ Intellectuelen en artiesten staan achter onze zaak
- ❾ Onze zaak is heilig. God is met ons
- ❿ Wie onze zaak in twijfel trekt, is een verrader

Wie het nieuws volgt kan uitspraken van politici en militairen zó invullen bij deze principes. Het is niet zozeer de 'waarheid' die als eerste sneuvelt in een oorlog, maar vooral het vermogen tot zelfreflectie en kritiek. Het is belangrijk dit soort processen te doorzien. Als de 'andere partij' onrecht bedrijft, betekent dat niet automatisch dat 'wij' dat niet doen. Beide partijen hebben er belang bij het kwaad van de ander wél te zien en de ogen te sluiten voor onrecht van eigen zijde. Alleen door dat van elkaar te erkennen, kunnen we samen werken aan duurzame oplossingen voor oorlogen en conflicten.

GEDEELDE VEILIGHEID

Wereldwijd zijn we van elkaar afhankelijk. Er is geen veiligheid zonder gedeelde veiligheid. Dat moet in alle beleid het uitgangspunt zijn. We zijn hier in Nederland en in Europa niet veilig zolang anderen lijden onder armoede, klimaatverandering, onderdrukking en oorlog. Wereldwijde problemen zoals klimaatcrisis en pandemieën kunnen alleen worden opgelost als landen samenwerken, ook al zijn ze het over veel dingen niet eens.

Dat betekent dat er een eerlijk speelveld moet zijn, gebaseerd op internationaal recht. Te vaak wordt met twee maten gemeten om het eigenbelang voorrang te geven. Het duidelijkst is dat te zien bij de heel verschillende manieren waarop is gereageerd op de oorlog in Oekraïne en de oorlog in Gaza. Het keiharde geweld van het Poetin-regime in Oekraïne en het genocidale geweld van Israël in Gaza zijn afschuwelijk. Toch wordt het Israëlische optreden gesteund door westerse landen, terwijl Rusland scherp wordt veroordeeld en sancties krijgt opgelegd. We houden er dubbele standaarden op na; internationaal recht moet voor alle landen in gelijke mate gelden, ook als het ons minder goed uitkomt.

Aan elk conflict zit een voorgeschiedenis, waarin andere keuzes aan 'onze' kant tot een andere uitkomst hadden kunnen leiden. Maar vaak ontbreekt een beleid dat kan leiden tot meer vreedzame betrekkingen. Europa heeft verzuimd om na het einde van de Koude Oorlog te werken aan een nieuwe, gezamenlijke Europese veilig-

heidsstructuur, die oorlog en conflict met Rusland had kunnen voorkomen. In plaats daarvan breidde de NAVO zich snel naar het oosten uit. Daarbij werden Russische veiligheidsbelangen te gemakkelijk opzijgeschoven. Rusland is verantwoordelijk voor de illegale inval in Oekraïne, maar het Westen heeft geen op vrede gerichte rol gespeeld.

Voor Israël en Palestina zijn pogingen tot een rechtvaardige vredesregeling steeds ondermijnt. In Israël bestaat de overtuiging dat militaire overmacht de beste garantie is voor de veiligheid van de Israëlische staat, terwijl Palestijnen elke kans op rechtvaardigheid wordt ontzegd. Westerse landen hebben dit geaccepteerd, ondanks een uitspraak van het Internationaal Gerechtshof die oproept steun te ontfangen aan wat mogelijk genocide is. Daardoor kalft het gezag van internationaal recht af, terwijl we het juist zouden moeten koesteren.

Vrede kan niet afgedwongen worden met geweld. Er zal overleg plaats moeten vinden om gezamenlijk de oorzaken van conflict en onveiligheid aan te pakken.

WAPENS MAKEN GEEN VREDE

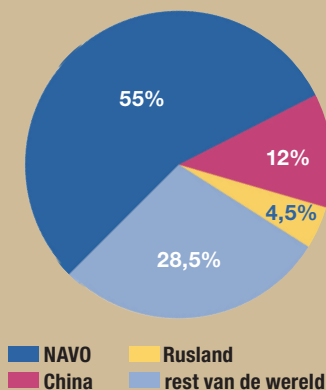
De NAVO is wereldwijd gezien niet bepaald de zwakste partij. Integendeel. De NATO is de grootste militaire alliantie in de geschiedenis, die in 2023 verantwoordelijk was voor 57% van de mondiale militaire uitgaven.

NAVO landen geven vierenhalf keer meer uit aan hun krijgsmachten dan China en twaalf keer meer dan Rusland. Die enorme bewapening heeft de oorlog in Oekraïne niet kunnen voorkomen. Blijkbaar is er iets anders nodig dan wapens om oorlog te voorkomen.

Alleen op het gebied van kernwapens zijn de Verenigde Staten en Rusland militair van gelijk niveau. Dat maakt de wereld niet veiliger, integendeel: het risico dat de ene of de andere partij overgaat tot nucleaire inzet bedreigt het voortbestaan van de hele planeet.

De militaire uitgaven van de Europese NAVO-landen stegen in de afgelopen 10 jaar met bijna 50%, van \$145 miljard in 2014 naar \$215 miljard in 2023. Deze stijging komt grotendeels door meer uitgaven aan wapens en wapenproductie. Daarmee gaven de Europese NAVO-landen alleen al aan bewapening ongeveer evenveel uit als de hele militaire begroting van Rusland, dat daarvan dan ook nog zijn operaties, infrastructuur, salarissen, rekruteringsbonussen en compensaties voor families van gedode soldaten betaalt.

WERELDWIJDE MILITAIRE UITGAVEN 2023

Bron: SIPRI military expenditure database

Het NAVO-concept van 'militaire afschrikking' leidt tot alsmaar meer, nog duurdere en nog dodelijkere wapens zonder dat er iets aan de oorzaken van oorlog wordt gedaan. De aandacht (studie, geld, personele inzet) voor diplomatie, conflict-preventie en geweldloze conflictoplossing valt in het niet vergeleken met alle militaire inspanningen. Hoe zou de wereld er uit zien wanneer we aan het voorkomen van oorlogen evenveel tijd en geld zouden besteden als aan het voorbereiden en uitvechten ervan?

We moeten af van het hardnekkige geloof in geweld. Steeds opnieuw zien we dat wanneer zich conflicten voordoen, er naar geweld gegrepen wordt. En steeds opnieuw zien we dat dat niets oplost, maar de problemen én de menselijke ellende vergroot. Als we de democratie willen verdedigen moeten we die versterken. Dat vraagt om handhaving van mensenrechten en internationaal recht, om spreiding van macht, kennis en inkomen en om erkenning van het recht van ieder mens op gelijkwaardigheid en een respectvolle menselijke behandeling.

MEER GELD NAAR DE KRIJGSMACHT?

Volgens de Defensienota 2024 vraagt deze tijd om “actie om onze krijgsmacht te versterken en (...) militaire productie op te schalen en te versnellen.” Dus meer wapens, meer militaire oefenterreinen en meer wapenproductie. Ten koste van natuur en ten koste van uitgaven aan zorg, onderwijs en pensioenen. Het beeld wordt geschetst dat de krijgsmacht te weinig geld en middelen heeft. Maar de militaire uitgaven stijgen al jaren fors. Met dank aan een stevige lobby van wapenindustrie en militairen. In 2025 groeit de Nederlandse defensiebegroting naar €22 miljard en het plan is om deze verder te laten stijgen tot €24 miljard in 2027; bijna een verdriedubbeling ten opzichte van 2016 (€8,3 miljard).

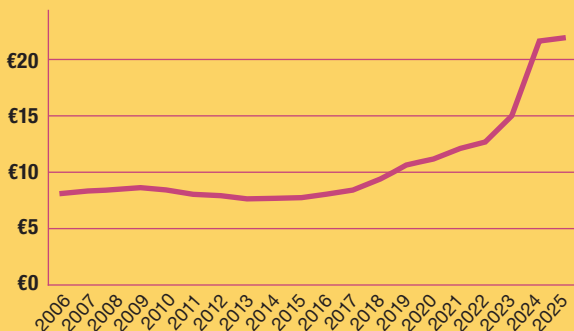
Wereldwijd stegen de militaire uitgaven in 2023 naar \$2443 miljard. De militaire uitgaven van de NAVO-landen zijn gestegen tot gemiddeld 2% van het bruto binnenlands product (bbp), waarvan

minstens 20% voor nieuwe wapens. Inmiddels voert Trump de druk op om de uitgaven nog verder op te schroeven en Europese landen lijken bereid te zijn de Amerikaanse president op zijn wenken te bedienen.

Nederland wil de komende jaren voor tientallen miljarden euro's meer wapens aanschaffen. En minstens €1 miljard investeren in de wapenindustrie. Om die investeringen terug te verdienen wordt ook ingezet op meer wapenexport en een versoepeling van de wapenexport-regels.

Om steun te verwerven voor nog hogere budgetten voorspellen politici en hoge militairen veelvuldig dat het oorlog wordt. We worden bang gemaakt met oproepen om overlevingspakketten in huis te halen en door over dienstplicht te spreken. Financiële instellingen worden opgeroepen meer in wapens te investeren, universiteiten worden opgeroepen meer militair onderzoek te doen. De hele samenleving wordt in oorlogsstemming gebracht, angst en onzekerheid worden aangewakkerd. En er wordt niets gedaan voor ontspanning, ontwapening en vrede. Het lijkt het wel of er naar oorlog wordt toegewerkt.

DEFENSIEBUDGET 2006-2025 (IN MILJARDEN EURO)

Bron: SIPRI military expenditure database

EUROPESE MILITAIRE SAMEN- WERKING

De Europese Unie begon met een vredesgedachte: als landen onderling economisch verweven zijn zullen ze geen oorlog met elkaar voeren. Maar nu kiest Europa er steeds meer voor om een militair machtsblok te worden, naast de VS, China en Rusland. Niet in plaats van de NAVO maar bovenop de militaire uitgaven voor de NAVO. Europa blijft onder Amerikaans militair leiderschap, terwijl de belangen van Europa en de Verenigde Staten vaak niet overeen komen.

De EU heeft sinds kort een Eurocommissaris voor Defensie, Andrius Kubilius, die samen met commissievoorzitter Von der Leyen plannen uitrolt voor meer Europese militaire samenwerking en bewapening. De Europese Commissie wil dat er €800 miljard wordt geïnvesteerd in krijgsmachten, militaire mobiliteit en wapenindustrie. De Commissie legt niet uit hoe dat de inwoners van Europa veiliger maakt: het idee dat wapens bijdragen aan vrede en veiligheid wordt als feit geponeerd. Ook is niet onderzocht of er andere opties zijn

die een betere bijdrage leveren aan veiligheid. Wij zijn er van overtuigd dat die betere opties er zijn.

De wereld opdelen in machtsblokken die met elkaar rivaliseren is gegarandeerd een recept voor nieuwe oorlogen. Waarom onderneemt de EU geen stappen voor ontwapeningsonderhandelingen? Waarom wordt niet gewerkt aan nucleaire ontwapening? Waarom handhaaft Europa het internationaal recht niet, met name ten aanzien van Israël? Door het beleid vanuit Brussel komen we in een wapenwedloop terecht. We moeten juist naar ontspanning in Europa.

Die €800 miljard zouden ook moeten bijdragen om de Europese kenniseconomie te stimuleren. Onderzoek toont aan dat investeringen in andere sectoren veel meer economische ontwikkeling genereren. Geld naar wapenproductie en militarisme kun je niet ergens anders aan besteden. Dus niet aan het bestrijden van de klimaatcrisis, niet aan ontwikkelings-samenwerking, niet aan gezondheidszorg en onderwijs. De investering in bewapening gaat juist ten koste van welzijn en veiligheid van de burgers van Europa en de rest van de wereld.

Europa is veiliger als het verbinding zoekt dan als het een militair machtsblok wordt. We willen de mensheid niet indelen in 'wij' tegen 'zij'. Niet op grond van nationaliteit. Niet op grond van religie of huidskleur of culturele identiteit. We lijken meer op elkaar dan dat we verschillen. We willen niet meegaan in een politiek die ons verdeelt. Voor het oplossen van wereldwijde problemen, zoals de klimaatcrisis of pandemieën, zijn we op elkaar aangewezen.

EUROPA KERN- WAPENVRIJ!

Wapens zijn altijd vreselijk, en kernwapens nog wel het meest. Ze maken heel veel slachtoffers, vaak nog jaren na een oorlog; radioactieve straling van kernwapens verandert genetisch materiaal en beschadigt daarmee ook toekomstige generaties. De schade van een atoomwapen is zo enorm dat hulpverlening onmogelijk is. Kernwapens zijn onmenselijke wapens die nooit ingezet mogen worden. Om die reden is er veel verzet, en zijn onder druk van de vredesbeweging aan het eind van de Koude Oorlog ontwapeningsverdragen en wapen-beheersingsverdragen gesloten. Het aantal kernwapens van de Verenigde Staten en Rusland is daardoor flink ingeperkt.

Maar deze vredeswinst, die met moeizaam onderhandelen tot stand is gebracht, wordt nu afgebroken. Afspraken zoals over wederzijdse inspecties en over het afzien van bepaalde technologie zijn opgezegd, niet verlengd of niet vernieuwd. Bijvoorbeeld het Anti-Ballistic Missile Treaty (ABM Verdrag, opgezegd door president Bush jr. in 2001) en het Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty (INF, opgezegd door Trump in 2019).

In Europa hebben Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk eigen kernwapens. Andere Europese landen (België, Duitsland, Italië, Turkije en Nederland) hebben Amerikaanse kernwapens op hun bodem. Bijna alle kernwapens in Europa zijn recent gemoderniseerd, waardoor ze volgens sommige militairen en politici makkelijker inzetbaar zijn. Dat is gevaarlijk, want het verlaagt de drempel om ze te gebruiken.

Op de vliegbasis Volkel in Noord-Brabant liggen 10-15 Amerikaanse atoombombommen, klaar voor gebruik onder F-35-gevechtsvliegtuigen. In geval van oorlog komen Nederlandse F-35 piloten onder Amerikaans gezag. Voorstellen om een eigen Europese atoombom te ontwikkelen maken Europa nog onveiliger.

Er wordt gezegd dat de kernwapens er zijn ter afschrikking dat er kernwapens gebruikt worden. Maar alleen al het risico op een menselijke fout maakt kernwapens levensgevaarlijk. Waarom hebben we wapens die de hele planeet kunnen vernietigen? En waarom worden er nog steeds nieuwe kernwapens ontwikkeld? De strategie van Wederzijds Verzekerde Vernietiging (in het Engelse Mutual Assured Destruction, MAD) moet vervangen worden door een politiek van Wederzijds Verzekerde Veiligheid. We moeten de kernwapens niet vernieuwen maar afschaffen.

DE KLIMAATCRISIS BEDREIGT ONZE VEILIGHEID

Het stoppen van de klimaatcrisis is een allereerste veiligheidsprioriteit. Nu al wordt het in sommige gebieden, zoals bijvoorbeeld in Marokko, steeds moeilijker om voedsel te verbouwen door grote droogte.

Door het geweld in Oekraïne wordt eens te meer duidelijk hoezeer oorlog en fossiele brandstof met elkaar verbonden zijn. Dat geldt niet alleen voor Russische olie en gas waarmee Poetins oorlog wordt gefinancierd. Dat geldt ook voor de olie uit de Golfregio waar westerse economieën op draaien en westerse legers op varen, vliegen en rijden. De oproep “Stop Russisch gas!” is vergelijkbaar met “Geen bloed voor olie” waarmee in 2003 tegen de westerse inval in Irak werd gedemonstreerd. Steeds vaker worden ook zeldzame delfstoffen als strategisch belangrijk bestempeld, en worden landen waar ze gedolven worden inzet van strijd.

Stoppen met de import van Russisch fossiele brandstof stopt de financiering van de oorlog in Oekraïne. Maar dit is alleen zinvol als vervolgens wordt ingezet op energiebesparing en verduurzaming. Waarom stappen we over op olie en gas van autoritaire regimes uit de Golfregio, en op het zeer vervuilende schaliegas (LNG)

uit de Verenigde Staten en Canada? Daarmee wordt de oplossing van het klimaatprobleem nog langer vooruit geschoven.

Om fossiele brandstof wordt oorlog gevoerd, er worden oorlogen mee gefinancierd, en zonder fossiele brandstof kan geen oorlog gevoerd worden. Krijgsmachten zijn enorme klimaatvervuilers, maar zijn niet verplicht hun broeikasgasuitstoot te rapporteren of te verminderen. Militaire activiteit veroorzaken wereldwijd meer klimaatvervuiling dan een land ter omvang van Zweden. De snelle stijging van de militaire uitgaven zal leiden tot nog meer militaire klimaatvervuiling. Om over de enorme uitstoot van een oorlog nog maar te zwijgen. Er zijn nauwelijks duurzame alternatieven voor de brandstofslurpende landmacht, luchtmacht en marine.

Om verdergaande klimaatrampen te voorkomen moeten alle landen samenwerken. Zonder Rusland en zonder China zullen we de problemen van klimaat en milieu niet oplossen. Het opdelen van de wereld in machtsblokken kunnen we ons niet veroorloven. We moeten samenwerken, we hebben geen keus, de klimaatcrisis wacht niet.

Deze folder is een gezamenlijke uitgave van Stop Wapenhandel, Kerk en Vrede en werkgroep Inclusieve Veiligheid. Voorjaar 2025. Vormgeving Nenad Mečava.

Nabestellen van deze folder kan per mail of telefonisch bij Kerk en Vrede (030-2316666) per tien of een veelvoud daarvan.

**STOP
WAPEN
HANDEL**

Stop Wapenhandel
info@stopwapenhandel.org
www.stopwapenhandel.org

Kerk en Vrede
secretariaat@kerkenvrede.nl
www.kerkenvrede.nl